

Afspraken maken over de realisatie van klimaatadaptatie maatregelen HSDR 3.5 Adaptive implementation arrangements

We gaan de uitdagingen aan

Het klimaat is aan verandering onderhevig. Het besef om hier naar te handelen dringt steeds meer door bij overheden, maatschappelijke organisaties en marktpartijen.

Barrières zoals het ontbreken van urgentie, krimpemde budgetten en conflicterende belangen spelen niet alleen een rol tijdens de verkenningsfase van klimaatadaptatie strategieën. Juist tijdens de implementatiefase lopen uitvoerders tegen deze uitdagingen aan.

Partijen hebben bij de implementatie van strategieën vaak de neiging om de toekomst dicht te timmeren in overeenkomsten. Iedere partij probeert zijn risico's tot een minimum te beperken. Hierdoor wordt de potentie van adaptatiestrategieën vaak niet, of slechts ten dele benut. Het kan zelfs voorkomen dat het uiteindelijk stopt in de implementatiefase.

Belangrijk dus om flexibel te zijn met de afspraken rond de realisatie van klimaatadaptatie maatregelen, veronderstelt dit project.

Flexibele afspraken en reflexieve monitoring

Met dit project maken we inzichtelijk op welke manier adaptatiestrategieën gerealiseerd kunnen worden. We ontwikkelen hiervoor een methodiek die het keuzeproces ondersteunt richting implementatie van adaptatiestrategieën of maatregelen. We brengen mogelijke *flexibele arrangementen* in beeld, in combinatie met *reflexieve monitoring*. Flexibele arrangementen zijn sets van formele en informele afspraken die de samenwerking tussen partijen structureren. Reflexieve monitoring is het verzamelen van informatie door- en voor betrokken partijen, zodat gezamenlijk kan worden bepaald of doelen en effecten van maatregelen nog steeds naar ieder tevredenheid zijn of dat bijsturing nodig is.

Evenwicht in vertrouwen en controle

De veronderstelling is dat de implementatie makkelijker wordt zodra actoren zoeken naar een evenwicht tussen vertrouwen en controle in elkaars handelen.

De methodiek houdt daarom ook de samenwerking en de effecten van adaptatiestrategieën in beeld. Zo kan effectief bijgestuurd worden in de implementatie en uitvoeringsfase, die enkele tot tientallen jaren kan duren. Door te werken met flexibele arrangementen kunnen afspraken worden versoepeld of aangescherpt, afhankelijk van de uitkomsten van de reflexieve monitoring.

De onderzoeksvragen

De hoofdvraag van dit project volgt als vanzelf uit het voorgaande: "Kunnen overheden de implementatie van klimaatadaptatie maatregelen faciliteren met flexibele arrangementen, die geborgd worden met reflexieve monitoring?"

De deelvragen daarbij zijn:

- Wat zijn de problemen bij het vormgeven en vasthouden aan arrangementen?
- Welke flexibele arrangementen zijn beschikbaar en toepasbaar?
- Wat zijn de grootste barrières bij flexibele arrangementen?
- Wat zijn de kenmerken van reflexief monitoren en kan dit formele en flexibele arrangementen aanvullen?

Praktijkervaringen

We willen de bovenstaande vragen beantwoorden door onder andere een overzicht te bieden van *lessons learned* bij een tiental praktijkcases waar klimaatadaptatie maatregelen zijn toegepast:

1. Essche Stroom: waterberging en natuur
2. Loosdrecht: flexibel peilbeheer
3. Franekeradeel-Harlingen: herstel bodemdaling
4. Multifunctioneel landgebruik in het Groene Woud
5. Noordwaard: Waterberging
6. Noordwijk: Dijkversterking
7. Overdiepse polder: afspraken waterberging
8. Waalblok: waterberging onder kassen
9. Water vasthouden aan de bron
10. Waterhouderij Zeeland

Kennis voor Klimaat

Knowledge for Climate

Borging in de praktijk

Naast deze praktijkervaringen brengen we ook de mogelijkheden en potenties in kaart van flexibele arrangementen, met nadrukkelijke aandacht voor reflexieve monitoring. Dit scala aan arrangementen verrijken we met praktijkinzichten van het Deltaplan Hoge Zandgronden. In dit samenwerkingsproject hebben dertien partijen hun handen ineen geslagen met als doel om te komen tot een klimaatbestendig, regionaal watersysteem en tot een plan voor de ruimtelijke inrichting in Noord-Brabant en Limburg. In nauwe samenwerking met hen voeren we twee cases uit, gericht op flexibele arrangementen tussen partijen. Eén case richt zich op klimaatadaptatie strategieën die op strategisch niveau van Deltaplan Hoge Zandgronden zijn uitgewerkt.

Deltaplan Hoge Zandgronden: manifest Hoog Nederland

De andere case richt zich op de implementatie van de maatregel *Water vasthouden aan de bron*, die momenteel in de praktijk wordt gerealiseerd. Beide cases richten zich op de vraag welke mogelijkheden er zijn voor flexibele arrangementen en reflexieve monitoring en met welke aspecten partijen rekening moeten houden.

Water vasthouden aan de bron: Lop stuw in werking

Beslissingsondersteunende methodiek

Vervolgens brengen we de potentie van nieuwe, flexibele arrangementen voor het voetlicht. Deze bevatten meer vertrouwenscomponenten in combinatie met monitoring. We ontwikkelen hiervoor een methodiek die professionals kan helpen de implementatie van klimaat adaptatiemaatregelen te vergemakkelijken. De methodiek – waarvan de vorm nadrukkelijk in overleg met gebruikers wordt bepaald – geeft inzicht in juridische, economische, communicatieve en bestuurlijke componenten. Ook ten aanzien van het proces om van strategie naar implementatie van een maatregel te komen.

Feiten op een rij

Uitvoering: Provincie Noord-Brabant, Deltares (penvoerder), Alterra-Wageningen UR, Erasmus Universiteit Rotterdam, Universiteit Utrecht, IVM-Vrije Universiteit Amsterdam

Stakeholders: Deltaplan Hoge Zandgronden (zestien samenwerkende partijen uit Noord-Brabant en Limburg: waterschappen, provincies, gemeenten, drinkwaterbedrijven, landbouworganisaties, een terreinbeheerder en Rijkswaterstaat Noord-Brabant).

Looptijd: 1 maart 2012 tot 1 juni 2013

Budget: € 300.000,- waarvan 50% betaald door Kennis voor Klimaat en 50% eigen middelen van de betrokken partijen.

Contactinformatie

Projectleider

Gerald Jan Ellen, Deltares
Postbus 85467
3508 AL Utrecht
T +31(0)88335 7711
E geraldjan.ellen@deltares.nl
W www.deltares.nl

Programmabureau Kennis voor Klimaat

Secretariaat:	Communicatie:
Postbus 85337	p/a Alterra, Wageningen UR
3508 AH Utrecht	Postbus 47
	6700 AA Wageningen
T +31 88 335 7881	T +31 317 48 6540
E office@kennisvoorklimaat.nl	E info@kennisvoorklimaat.nl

Het onderzoekprogramma Kennis voor Klimaat wordt gefinancierd door het ministeries van Infrastructuur en Milieu